

4063

ทำนบรักษาประจําตัวของคุณแม่

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

นางกุมารประเสวี (พร้อม สหิแม่พูน)

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันพุธที่ ๑๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๓

คำปรารภ

ลูกหลานและญาติสนิทของคุณแม่ มีความเห็นพ้องต้องกันว่า จะยังไม่คิดทำการฌาปนกิจศพคุณแม่ จะตั้งไว้ที่บ้าน เพื่อจะได้บำเพ็ญกุศลให้นาน ๆ เหมือนเมื่อก่อนคุณพ่อ

แต่คุณหญิงคุณหม่อม มาลากุล ให้ความเห็นว่าจะจับลูกหลานทุกคนต่างมธุระกิจ อาจมีการโยกย้ายไปต่างจังหวัด หรือเดินทางไปต่างประเทศ ก็จะทำให้เกิดกัณฑ์ เมื่อกำลังอยู่พร้อมหน้ากันก็ควรจะทำเสียให้สิ้นหวัง คิดถึงท่านก็สร้างพระพุทธรูปขึ้นบรรจุอัฐิไว้ให้ลูกหลานเคารพบูชาแทนตัวท่าน ก็จะเกิดเป็นศรมงคลแก่ลูกหลาน ความเห็นของคุณหญิงลูก ๆ เห็นถูกต้องและสมควรเป็นอย่างยิ่ง จึงได้กำหนดงานฌาปนกิจขึ้น แต่คุณแม่หลานหลายคนด้วยกัน เป็นการยากที่จะรวมให้ได้ครบ จึงได้ขาดหลานชายที่ใกล้ชิดไปคนหนึ่ง คือ ร้อยโทจูล อติแพทย์ ขณะกำลังรับราชการอยู่ที่ประเทศเกาหลี ร้อยโทจูล เป็นบุตรชายคนเดียวของคุณเฉลิมอติแพทย์พชายคนใหญ่ถึงแก่กรรมไปแล้ว

ในการฌาปนกิจศพคุณแม่ ในวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ บุตรหลานเห็นควรจะเสนอตำหรับยาบางขนาน ซึ่งคุณพ่อคุณแม่ได้รับประทานเป็นประจำ เป็นยาแผนโบราณที่มีสรรพคุณดีปรากฏผลมาแล้ว โดยมีคุณแม่เป็นผู้พิศุจน์ว่าคุณแม่เป็นโรคหัวใจโตหิตน้อยแบบบางไม่แข็งแรงมาแต่ยังสาว แต่มีอายุยืนนานได้ถึง ๘๒ ปี ๑๐ เดือน มีผิวพรรณเปล่งปลั่ง ร่างกายก็ผ่องแผ้วไม่ทรุดโทรม แม้ในขณะที่นอนเจ็บ หน้าตาก็สดใสเหมือนคนธรรมดา

ในโอกาสนี้ น้อง ลูก และหลานทุกคนขอขอบคุณ คุณนิตย์ ขวลิขิต ผู้จัดการบริษัท ไทยพาณิชย์การ จำกัด ที่ได้ออเพื่อจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ โดยมีได้คิดค่าตอบแทนแก่ประการใด

ขออำนาจกุศลอันเกิดจากผู้ที่ทอดลงใช้ยาแผนโบราณฉบับคุณแม่ จึงอำนวยการอัญเชิญผลสนองแก่คุณแม่ได้ไปสู่สุคติภพ เทอญ.

น้อง บุตร ธิดา และ หลาน

นางกุมารประเสริฐ (พร้อม อติแพทย์)

ชား พ.ศ. ๒๕๑๙

มณะ พ.ศ. ๒๕๐๑

คุณแม่

นางกุมารประเสริฐ (พร้อม อติแพทย์) เป็นบุตรคนโตของคุณตาแทน และ
คุณยายพรหม เกิด ณ วันพฤหัสบดี เดือนกุมภาพันธ์ ปีชวด จุลศักราช ๑๒๓๗
ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๓๗ ที่ตำบลบ้านขมน อำเภอบางกอกน้อย จังหวัดธนบุรี คุณแม่
น้องร่วมบิดามารดาอยู่ ๖ คน ยังคงมีชีวิตอยู่ในขณะนั้น คือ นางพลอย ชัดสกุล และ
นางทับทิม อติแพทย์

เมื่อเยาว์ คุณแม่ได้ศึกษาหนังสือไทยจากคุณตาผู้บิดา แม้ในสมัยนั้น คุณตา
จะได้รับราชการ เป็นล่าม ภาษาอังกฤษ ประจำ กรมยุทธนาธิการ^(๑) ในรัชกาลที่ ๕ ก็ตาม
แต่คุณตาคงถ่ายทอดความรู้ทางภาษาไทยให้คุณแม่เท่านั้น ทั้งนี้คงเนื่องจากคุณตาเห็น
ว่าภาษาต่างประเทศไม่ใช่วิชาจำเป็นสำหรับกุลสตรีในสมัยนั้นก็อาจเป็นได้ คุณตาถึง
แก่กรรมเมื่อคุณแม่อายุได้ ๑๔ ปีเศษ คุณแม่และน้อง ๆ จึงอยู่ในปกครองของคุณยาย
พรหมมารดาสืบต่อมา

เริ่มชีวิตครองเรือนและประกอบอาชีพส่วนตัว

ปี พ.ศ. ๒๔๓๗ คุณแม่มีอายุได้ ๑๕ ปี ได้สมรสกับคุณพ่อเมื่อกครั้งยังเป็นนาย
โต บุตรขุนสิทธิ कुमार (แดง) มีบุตรธิดารวม ๑๐ คน คือ

๑. บุตรชอตวง ถึงแก่กรรมแต่ยังเล็ก
๒. ขุนเฉลิม อติแพทย์ ถึงแก่กรรม
๓. นาวาโทฉลอง อติแพทย์

ช

- ๔. นายหล่อ อติแพทย์ ถึงแก่กรรม
- ๕. นางพรสมิทอวิชากร (เลียบ)
- ๖. นายเลิศ อติแพทย์
- ๗. น.ส.มาลัย อติแพทย์
- ๘. น.ส.มาลี อติแพทย์
- ๙. น.ส.ประเทือง อติแพทย์ ถึงแก่กรรม
- ๑๐. นายอุทัย อติแพทย์

คนที่ ๙ และที่ ๑๐ เป็นบุตรของนางทับทม อติแพทย์ น้องสาว ซึ่งเป็นผู้
เลี้ยงบุตรยาก ทั้งสองจึงได้รับเลี้ยงดูเสมือนบุตรตรงแต่ยังเล็กมาก

มีหลานรวม ๒๑ คน คือ

- ๑. ร้อยโทจุล อติแพทย์
- ๒. ร้อยโทหญิงสำณี อติแพทย์
- ๓. น.ส.วลัยรัตน์ อติแพทย์
- ๔. เรือโทหญิงวรรณ ชมะสุนทร
- ๕. เรือโทชุมพล อติแพทย์
- ๖. น.ส.ดาวณีย์ อติแพทย์
- ๗. นายมนตรี อติแพทย์
- ๘. นายมณูญ อติแพทย์
- ๙. นายยรรยง อติแพทย์
- ๑๐. ต.ญ.พวงिता อติแพทย์
- ๑๑. นางชวลิต พรหมพิจิตร
- ๑๒. น.ส.จันทร์ภา อติแพทย์
- ๑๓. น.ส.ประพิมพ์ลักษณ์ อติแพทย์

- ๑๔. ต.ญ.ประภาภรณ์ อติแพทย์
- ๑๕. ต.ญ.ตารงภา อติแพทย์
- ๑๖. ต.ญ.ประภาพรรณ อติแพทย์
- ๑๗. ต.ญ.ประไพพิมพ์ อติแพทย์
- ๑๘. ต.ช.ไชยเจริญ อติแพทย์
- ๑๙. ต.ช. ไชยทวิ อติแพทย์
- ๒๐. ต.ญ. วรารัตน์ อติแพทย์
- ๒๑. ต.ญ. สุชาดา อติแพทย์

มีเหลนรวม ๕ คน คือ

- ๑. ต.ช. สัทธศกต พรหมพิจิตร
- ๒. ต.ญ. พกตรพรม ,,
- ๓. ต.ญ. สุภาสินี ,,
- ๔. ต.ญ. สิริมาลย์ ,,
- ๕. ต.ญ. สุภาสินี ชมะสุนทร

เมื่อสมรสแล้ว ๒ ปี คุณชายพรมกตถึงแก่กรรม ในระชนเอง คุณพ่อได้เข้ารับราชการเป็นหมอดหลวงประจำกรมหมอกุมาร^(๒) ฝ่ายพระราชวังบวรในรัชกาลที่ ๕ เจริญรอยคุณปู่ผู้ล่วงลับไปแล้ว คุณแม่คงรับภาระในกิจการบ้านเรือนตามหน้าที่ และได้ช่วยเป็นอู๋ระในต่านอาชีพแพทย์ส่วนตัวของคุณพ่อโดยช่วยปรุงยาตามตำรับแผนโบราณเพื่อจำหน่ายทางบ้านอกด้วย

แม่อาชีพทางแพทย์ในสมัยนั้นจะเป็นอาชีพทมรายได้น้อย แต่เนื่องด้วยจิตอันเป็นกุศล และเอาใจใส่ต่อวิชาแพทย์แผนโบราณอยู่แล้ว คุณแม่จึงได้ศึกษาวิชาแพทย์แผนโบราณในทางบำบัดและเยียวยาจากคุณพ่อ ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๔๔๓ เป็นต้นมา จนถึงปีพ.ศ. ๒๔๕๐ คุณแม่มีอายุได้ ๓๑ ปี มีความรู้และความชำนาญในวิชาแพทย์แผนโบราณพอสมควรแล้ว จึงได้เริ่มประกอบอาชีพแพทย์แผนโบราณ รับตรวจรักษาคนไข้ ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๔๕๐ เป็นต้นมา

ปี พ.ศ. ๒๔๖๓ คุณพ่อได้ลาออกจากราชการมาประกอบอาชีพแพทย์ส่วนตัว โดยเปิดร้านขายยาแผนโบราณและรับตรวจรักษาโรคชนบทถนนบ้านแขก (ตानी) บาง-
 ลำภูบน พระนคร ใช้ชื่อว่า “ร้านขายยาหลวงกุมารประเสริฐ” (ภายหลังเปลี่ยน
 ชื่อเป็น ห้างขายยาตราเทพนมजनबदन) ในระยะหลัง ๆ นี้ คุณพ่อและคุณแม่ได้รวม
 กันค้นคว้าสรรพคุณสมุนไพร เครื่องยาไทยอยู่ตลอดมา เพื่อปรับปรุงสรรพคุณยาแผน
 โบราณให้เป็นทันสมัยยิ่งขึ้น และได้ถ่ายทอดวิชาแพทย์แผนโบราณ อันเป็นมรดกค่าให้
 แก่ลูก ๆ อีกด้วย คุณธรรมที่คุณแม่ได้บำเพ็ญตนเป็นคู่ทุกข์คู่ยากของคุณพ่อ และร่วม
 รับผิดชอบต่อครอบครัว โดยไม่ย่อท้อต่อความเหน็ดเหนื่อย และความยากลำบากกอดปร
 ดวยอุปการะคุณแก่ลูกทุกคนตลอดมาเช่นนี้ จึงสมกับคำที่ว่า “ภริยา ปรมมา สขา”
 ภริยาเป็นยอดสหายหญิง และสมกับพุทธภาษิตที่ว่า “ปุตฺตสุส พุทฺหมมาปิตโร”
 มารดาบิดาเป็นพรหมของบุตรโดยแท้ ด้วยเหตุนี้ ในฐานะครอบครัวของคุณพ่อและคุณแม่
 ได้วางรากฐานไว้อิสระเรียบร้อยงดงาม จึงเป็นบึกแผ่นมั่นคงตั้งแต่นั้นมา

ชีวิตสงบ และ พักผ่อน

คุณพ่อถึงแก่กรรมในปีพ.ศ. ๒๔๘๒ ในปีเดียวกันนี้ คุณแม่เจริญอายุได้ ๖๓ มี
 ดวงเข้าปัจฉิมวัย โดยที่ปรารภถึงวัยชรา คุณแม่จึงได้วางมือจากการประกอบอาชีพ
 แพทย์แผนโบราณ มอบหมายมรดกวิชาแพทย์แผนโบราณนี้ตลอดจนกิจการห้างขายยา
 ตราเทพนมให้แก่พี่เล็ด บุตรชายคนที่ ๔ โดยสิ้นเชิง ซึ่งคุณแม่คงเพียงแต่ให้คำปรึกษา
 และช่วยเหลือในการปรุงยาเท่านั้น คุณแม่ได้ใช้ชีวิตในวัยชราด้วยความสงบเรียบร้อย
 ลูกหลาน ทำบุญบำเพ็ญกุศลในพระพุทธศาสนา ดังที่เคยปฏิบัติอยู่เป็นนิตย์ ยามว่าง
 ก็นั่งม่อทำสวนปลูกต้นไม้เป็นงานอดิเรก แต่เมื่อมเพื่อนบ้านใกล้เคียงหอบทวงบุตรหลาน
 มาขอให้ตรวจอาการไข้ คุณแม่ก็ได้ตรวจและรักษาไข้ให้ด้วยความเต็มใจ มิได้คิดว่า
 ตอบแทน โดยถือเป็นกุศลทานเสมอมา คงเนื่องจากกุศลผลบุญที่ได้บำเพ็ญเป็นปกติ
 ตลอดมาเอง คุณแม่จึงมีร่างกายแข็งแรง และมีอายุยืนนานจนล่วงเข้าวัย ๘๐ ปี

บันปลายแห่งชีวิต

ชรา ฌมฺโมมฺหิ
เรามักความแก่เป็นธรรมดา

พยาธิ ฌมฺโมมฺหิ
เรามักความเจ็บไข้เป็นธรรมดา

มรณ ฌมฺโมมฺหิ
เรามักความตายเป็นธรรมดา

ชรํ อนตฺตํโต
ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้

พยาธิ อนตฺตํโต
ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้

มรณํ อนตฺตํโต
ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้

เมื่อคุณแม่อายุย่างเข้ารอบ ๘๐ ปี ใน พ.ศ. ๒๔๙๙ นั้น ลูกและหลานยังคงรู้สึกอ่อนใจว่า คุณแม่และคุณย่าที่เคารพคงจะเป็นร่วมโพธิ์ของลูกหลานต่อไปอีกเป็นเวลานาน เนื่องจากคุณแม่ยังกระฉับกระเฉงหูตายังแจ่มใส การได้ยินได้ฟังยังเป็นปกติ เพียงแต่อาศัยแว่นตาช่วยสายตาวางตามวัยเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ลูกๆ และหลานก็มีได้ประมาณ เพราะรู้สึกว่าคุณแม่เจริญอายุล่วงวัยชรา มาจนถึงขั้นแล้ว สงสารทั้งหลายยอมทรุดโทรมลงไปตามกาลเวลา คุณแม่เป็นที่เคารพเทอดทูนของลูกหลานจนประมาณความรู้สึกไม่ถูกเพียงใด ลูกทุกคนและหลานๆ ก็พยายามประคับประคองคุณแม่ด้วยความรู้สึกละเอียดอ่อนโดยระมัดระวังยิ่งจนเพียงนั้น

ตลอดปี พ.ศ. ๒๔๙๙ จนกระทั่งชนปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๐๐ คุณแม่ก็คงมีสุขภาพดีอยู่ครั้นในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๐๐ คุณแม่เริ่มป่วยเป็นไข้หวัดนอนไม่หลับติด ๆ กันหลายคืน บางคืนต้องให้ยาระงับประสาทช่วย แต่ไม่ค่อยได้ผล สุขภาพของคุณแม่เริ่มทรุดโทรมลง ลูกๆ และหลานมิได้นิ่งนอนใจได้เชิญแพทย์ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านมาตรวจอาการป่วยของคุณแม่ร่วมกับพี่ชาย จึงได้ทราบว่า คุณแม่เริ่มมีอาการของโรคหัวใจวายซึ่งเป็นสัญญาณสุดท้ายของความชราเสียแล้ว เมื่อได้ทราบสมุฏฐานเช่นนี้ ลูกทุกคนและหลานได้พยายามประคับประคองคุณแม่ด้วยความรู้สึกเป็นห่วงใย และ เฝ้า ระมัดระวัง

เป็นที่สุด คุณนาทบทมที่เคารพของท่านได้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงร่วมกับลูกๆและหลานคอย
 เผ่าพยาบาลประคับประคองคุณแม่อยู่ตลอดมา แต่อาการป่วยของคุณแม่ก็คงกระเสาะ
 กระแส้มีทั้งอาการกระเตื้องจนจนลุกขึ้นเดินเห็นได้บ้าง บางครั้งก็มีอาการทรุดต้องดม
 หมอนนอนเสื่อต่อไปอีกคุณแม่ป่วยกระเสาะกระแสะจนกระทั่งย่างเข้าเดือนธันวาคม ๒๕๐๑
 อาการป่วยของคุณแม่จึงเริ่มทรุดลงท่ามกลางความวิตกกังวลของ ลูกหลานและญาติใกล้
 ชิดห่วง

ในที่สุดคุณแม่ได้ สิ้น บุญโดยสงบปราศจากการ กระวนกระวายท่ามกลางความ
 อาลัยของลูกหลานและญาติที่ใกล้ ชิด เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ เวลา ๑๓.๓๐
 ณ บ้านซอยกิ่งเพชร ถนนเพชรบุรี พระนคร คำนวณอายุได้ ๘๒ ปี ๓๐ เดือน

(๑) กรมยุทธนาธิการ ในต้นรัชกาลที่ ๕ เริ่มจัดตั้งกระทรวงต่าง ๆ แต่กิจการ
 ทหารทุกฝ่ายที่เปลี่ยนแปลงเอาอย่างประเทศยุโรปรวมอยู่ในกรมยุทธนาธิการ ซึ่งมีฐานะเทียบ
 เท่ากระทรวง คำ “กลาโหม” ยังไม่ได้นำมาใช้เป็นชื่อกระทรวงในสมัยต้นรัชกาลต่อมา
 จึงได้เปลี่ยนชื่อกรมยุทธนาธิการ มาเป็นกระทรวงกลาโหม

(๒) กรมหมอกุมารฝ่ายพระราชวังบวร หลวงกุมารประเสริฐ (โต อติแพทย์)
 ดำรงตำแหน่งเจ้ากรมหมอกุมาร ฝ่ายพระราชวังบวร ในรัชกาลที่ ๕ ตั้งแต่ ปี ร.ศ. ๑๒๔
 ต่อมาในปีเดียวกัน โปรดเกล้าฯ ให้รวมกรมหมอทั้งหลาย ซึ่งมี กรมหมอยา กรมหมอ
 นวด กรมหมอกุมาร กรมหมอ และหมอฝรั่ง เข้าด้วยกัน เรียกว่ากรมหมออยู่ในสังกัด
 กระทรวงวัง แต่ยังคงมีจางวางกรม และเจ้ากรมหมอแต่ละกรมอยู่ เว้นแต่หมอฝรั่ง ซึ่ง
 ไม่มีจางวางกรม และเจ้ากรมบังคับบัญชา.

สังขารธรรมกถา

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
อนิจฺจา วต สงฺขารา อปฺปาทวฺยธมฺมิโน
อปฺปชฺชิตฺวา นีรฺุชฺฌนฺติ เตสํ รูปสโม สุโขติฯ

บัดนี้จะแสดงพระธรรมเทศนา ตลอดศรัทธาปสาทะประดับปัญญาบารมีอนุโมทนา
กุศลบุญราศรัทกษณานุปทานกิจ ซึ่งบุตรธิดาและญาติมิตรร่วมจิตเป็นสมานฉันท์
พร้อมกันมาบำเพ็ญกุศลให้ขึ้นไปเพื่ออุทิศส่วนกุศลผลบุญให้แก่บุพการีของตน คือนาง
กุมารประเสริฐผู้เป็นมารดาซึ่งล่วงลับไปแล้ว.

การททาทหลายตั้งใจบำเพ็ญกุศลให้ขึ้นไปในเขตรคือพระสงฆ์ และจำนงจิต
อุทิศส่วนกุศลเฉพาะผู้เป็นมารดาด้วยเจตนาอันดี ย่อมเป็นการแสดงกตัญญูกตเวทิตา
ความเป็นคนกตัญญูกตเวทีให้ปรากฏขอมพระบาลีรับรองว่า นิमितฺ สาธูปานํ กตัญญู
กตเวทิตา ความเป็นคนกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี หากท่านผู้เป็นมารดา
ที่ใดทำกาลล่วงลับไปแล้วนั้น มีปรีชาญาณสามารถจะรู้ ได้โดยญาณวิถีทางใดทางหนึ่ง
ก็จะพึงปริตาปราโมทย์บรรเทงใจ ยินดีรับปัดตทานมัยของท่านทั้งหลายที่ใดพร้อมกัน
บำเพ็ญในวณน อีกที่จะคอยอุปถัมภ์ของกันท่านทั้งหลาย ผู้เป็นบุตรธิดาทมกตัญญู
กตเวทิตอทานด้วยการบำเพ็ญทานการกุศล แล้วอุทิศผลบุญส่งไปให้โดยอาการที่จะให้
แคล้วคลาดจากสรรพอนตรรายไห้บรรลถึงสิ่งมุ่งหมายในที่ทุกสถาน

บัดนี้ กาลได้มาถึง ท่านทั้งหลายได้คำนงระลถึงความมื่อปการะของนางกุมาร
ประเสริฐผู้เป็นมารดาที่เคยมีคุณแก่ตน จึงบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ขงนบว่าเป็นการกระทำ
ถูกต้องตามความมุ่งหมายและประเพณีนิยมในพระพุทศาสนา ดังพระคาถาว่า เปตานํ
ทกุชณํ ทชฺชา ปุพฺเพ กตมนุสฺสวํ เมอมาคำนงอุปการะที่ท่านได้ทำไว้แล้วในกาลก่อน
พึงบำเพ็ญทกษณาเพื่อท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว ดังนี้ นบว่าท่านทั้งหลายได้ทำในหน้าทของ
คุณดี ควรแก่การยกย่องสรรเสริญเป็นอย่างยิ่ง

แท้จริงนางกุมารประเสริฐ เมศกรยงมชวตยูนน ได้เป็นผู้มอบการระณอม
 เลียงบุตรธิดามาแต่กำเนิด ลาเลิกไปด้วยคุณธรรมพรหมวิหาร จัดการให้บุตรธิดาได้รับ
 การศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาคอยสอดส่องดูแลทุกซซุขเสมอมาในคราว ทบบุตรธิดาป่วยไข้มี
 ได้นงนอนใจหรือละเลยเสีย มีความเป็นห่วงกังวลใจในชีวิตของบุตรธิดา คราวที่บุตร
 ธิดามีความสุข ก็ขบขยนต์เอิบอิ่มใจ ไข้แต่เท่านั้นยังปกครองดูแลบุตรธิดาโดยเมตตาธรรม
 สม่่าเสมอเพราะเป็นผู้มีหลักธรรมประจำใจได้ขาด เป็นผู้ทหมความเชอความเลื่อมใสใน
 พระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น สม่กับเป็นตัวอย่างที่ดีของบุตรธิดา ผู้ซึ่งได้เกิดมาพบ
 พระพุทธศาสนา มีมารดาเป็นผู้นำถูกต้อง.

นอกจากนั้น ในคราวทมชวตยู่ได้เป็นผู้เฝ้าทนกฎธรรมดาของสังขาร ว่ามี
 ลักษณะอาการเป็นเช่นไร ไม่เคว่าใครกเสียใจจนเกินไปในเมื่อประสพสิ่งอื่นไม่น่าปรารถนา
 จะเห็นได้ว่าเมศกรยงบุตรหญิงบุตรชายป่วย ก็ได้พุดถึงความจริงแห่งสังขารว่าไม่เที่ยง
 และจักสลายไปในที่สุด จนบุตรทั้งสองคนนได้สนชวตไป ก็ไม่ได้แสดงความเสียอก
 เสียใจออกมาเหมือนคนอื่นทงหลาย และอภวาระหนง เมศกรยงกุมารประเสริฐผู้เป็น
 สม่ลมบ้วย ก็ช่วยประคบประคองดูแล แต่ในที่สุดคนหลวงตองแพแก่ความตาย ถึง
 กระนั้นกหกห้ามใจยดเขาธรรมไวเป็นทพงพง ถอสังทเห็นจริงเป็นหลักฐานพยานว่าอกไม่
 นานตัวเราเองกจักเป็นเหมือนคนทงหลาย และในวาระสุดท้ายกถึงแก่กรรมนำความวิป-
 โยคเคว่าใจมาให้แก่บุตรธิดาเป็นอย่างยง สงอนทเรียกว่าความตายนี้ ใครเล่าจะหลัด
 เลียงไปได้

ในด้านส่วนตัวของอาตมภาพ นางกุมารประเสริฐได้เป็นผู้มอบการระณเป็นอย่าง
 มาก ได้อุปถัมภ์บำรุงด้วยบัจจย & เสมอมา ทงมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างยง
 เสมอหนงญาติทสนิทเป็นเวลาถึง ๓๕ ปี ในคราวทมนางกุมารประเสริฐบ้วยจจนจะสิ้นใจ
 อาตมภาพก็ได้มาดูอาการในฐานะผู้คุ้นเคยและมีอุปการคุณ นางกุมารประเสริฐได้หยง
 ชงถึงความเป้นจริงของสังขาร คอยตักเตือนลูกหลานให้ทราบถึงความเป้นจริง แมแต่พุด
 กับอาตมภาพ ก็ได้พุดถึงความไม่เที่ยงและแปรปรวนของสังขารอยู่เสมอ ๆ

เนื่องจกนางกุมารประเสริฐ เคยมีอุปการะคุณและสนิทสนมกันตงกล่าว เมศ
 ติงกาลเวลาทมมาถึงแก่กรรมจากไปเช่นนกใหญ่ สกสลดสงเวชใจ แต่ใครเล่าจะห้ามได้ใน

เรื่องความตาย ทุกสิ่งทุกอย่างเมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว จะต้องดับสลายไปในที่สุด ตัวเราเองก็ต้องเป็นเช่นนั้น ไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงได้ ไม่มีใครจะส่งบังคับได้ เกิดขึ้นแล้วจะต้องดับไป ขอนพวงได้กับภษัตถ์โดยกวี ๓ เบื้องต้นนั้นว่า อนิจจา วต สงฺขารา เป็นอาทิ แปลความว่า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ เกิดขึ้นแล้วย่อมดับไป การเข้าไปสงบระงับสังขารเหล่านั้นได้เป็นความสุข ดังนี้

อธิบายความว่า สภาวะคือธาตุต่าง ๆ ควบคุมกันแต่จนชื่อว่าสังขาร สังขารนั้นแบ่งออกเป็น ๒ คือ สังขารที่มีใจครองเช่นมนุษย์และสัตว์จรจาดานเป็นต้น เรียกว่าอุปาทินนสังขาร สังขารที่ไม่มีใจครองเช่นบ้านเรือนรถเป็นต้น เรียกว่าอนุปาทินนสังขาร สังขารทั้ง ๒ ประเภทนี้ มีลักษณะเป็นอย่างเดียวกัน คือ เกิดขึ้นในเบื้องต้นแปรผันไปในท่ามกลาง และแตกสลายไปในที่สุด ยกตัวอย่างให้เห็น เช่น สังขารที่มีใจครอง หมายถึงร่างกายมนุษย์นก่อน เมื่อตั้งอยู่ในปฐมวัยและมีชัฒมวัยก็สดีเปลี่ยนแปลงมีกำลังแข็งแรง มีความคิดอ่านว่องไวเฉียบแหลม ครั้นล่วงวัยนั้นไปแล้ว ก็ทรุดโทรมลงเป็นลำดับ ทุกสิ่งทุกอย่าง เช่นร่างกายที่เคยสดี ก็เปลี่ยนไปเป็นเหี่ยวยุ่นไม่น่าดู กาลถึงแก่ชราแข็งแรงก็ลดน้อยถอยลงไป จิตใจก็พินเพื่อนหลงลืมจำอะไรไม่ค่อยได้ หตาก็ไม่ด การเช่นนี้เป็นสังขารธรรม ย่อมแปรปรวนไปตามกาลละเทละ นี้เป็นตัวอย่างสังขารที่มีใจครอง

ส่วนสังขารที่ไม่มีใจครองนั้นเล่าก็อยู่ในลักษณะนี้ คือ ในเบื้องต้นก็งดงาม เพราะยังใหม่ชองใหม่อยู่ ต่อมากคร่าคร่า จนถึงหักพังไปในที่สุด นี้เป็นกฎธรรมดาของสังขาร ต้องด้วยบรรหารธรรมภาษิตว่า

ยงฺกิญฺจ สมุทฺถธรมฺ สพฺพนฺตํ นโรธมฺ ความว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับไปเป็นธรรมดา การที่จะปราถนาว่า ขอสิ่งนั้นอย่าได้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้เลยดังนี้ ไม่เป็นฐานะที่จะทำได้

อนชวตฺตของคณเราน นอยเหลอเกิน มักจะตายตักถวารถบิ เป็นส่วนมากถึงจะอยู่ได้เกินถวารถบิชนไป ก็จะต้องตายเพราะชราเป็นแน่แท้ แม้จะบำเพ็ญคุณงามความดีมาากก็ไม่สามารถจะล่วงพ้นมัจจวราชได้ คงเป็นไปตามปกติธรรมดาของสังขาร คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย นำเสยตายแต่ชวตฺตเกิดมาแล้ว ไม่ได้บำเพ็ญคุณงามความดี

อะไรให้ปรากฏแก่โลกเลย ชีวิตเข่นเป็นชีวิตที่เปล่าประโยชน์ อยู่ก็ไม่มีใครยกย่อง
 สรรเสริญ ขอว่าเป็นคนรกโลก แต่ถ้าใครมีชีวิตอยู่เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ตนและผู้อื่น
 ตามสมควรแล้ว ถึงจะทำลายสังขารดวงดับไป ก็มีคนอาลัยถึง จึงเป็นการสมควรที่เรา
 พึงเป็นผู้ไม่ประมาท เพราะมารู้เท่าทันสภาพที่เป็นจริงของสังขาร ใคร ๆ ไม่ควรคิดว่า
 เราจะเป็นอย่างอื่นตลอดไป.

มรณะคือความตายเป็นสิ่งททุกคนหลีกเลี่ยงไม่พ้น ใช้แต่คนธรรมดาเท่านั้นที่หา
 ไม่ แม่แต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงหลีกเลี่ยงไม่พ้น ย่อมเป็นไปตามธรรมดาของ
 สังขาร แต่พระองค์ทรงรู้เท่าทันแล้วตรัสเตือนพุทธบริษัทว่า กสิริณฺจ ปรีตฺตณฺจ
 ตณฺจ ทกฺขณฺ สยตฺตี ทงฺกฺกํ ทอายนฺนอยฺ และผิตฺตเคองฺเขนฺน ยงฺประกอบฺไปตฺวชฺช ท
 ทรงกล่าวเข่นนักควมพระประสงค์ให้สัตว์โลกสำนึกตัวได้ไม่ประมาท ให้หมั่นทำความดี
 ดังที่เคยทรงแนะนำว่า ควรรักษาความเพียรเสียในวันนั้น ใครเล่าจะรู้ว่าความตายจะมา
 ในวันพรุ่งนี้ เพราะการผิตเพี้ยนจากความตายผู้มเสนาใหญ่ไม่มดงนเป็นตน ถึงในสมัยที่
 จวนจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระองค์ยังมีพระทัยเบี่ยมไปด้วยเมตตา ปวารณาที่จะให้
 สรรพสัตว์รู่สภาพของสังขารตามความเป็นจริงจึงตรัสเตือนไว้ดังนว่า

หนุททานิ ภิกฺขเว อามนฺตยามิโว
 วยธฺมา สงฺขารา อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ

ภิกษุทั้งหลายบัดนี้เราขอเตือนท่านทั้งหลาย เป็นครั้งสุดท้ายว่า สังขารทั้งหลาย
 มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ท่านจงบำเพ็ญประโยชน์ตนและคนอื่นให้ดีที่สุดด้วยความไม่
 ประมาทเถิด ดงนคือพระดำรัสครั้งสุดท้ายของพระองค์ที่ตรัสอย่างน ด้วยมพระประสงค์
 อย่างยิ่งที่จะให้สัตว์โลกทราบความเป็นจริงของสังขาร แล้วให้ตั้งหน้าบำเพ็ญคุณงาม
 ความดีอย่าได้ประมาท เพราะผู้ประมาทท่านเปรียบไว้ว่าเหมือนคนทตายแล้ว อยู่ไปก็
 ไม่มีความหมายอะไร เพราะฉะนั้นอย่าได้มจเมาประมาท จงตั้งจิตตั้งใจไว้ชอบ เพราะ
 จิตที่ตั้งใจชอบย่อมปลอดไปร่งเห็นความเป็นจริงของสังขารว่ามอาการทไม่เที่ยง เป็น
 ทุกข์ เป็นอนัตตา เป็นธรรมดา ถอนความยึดมั่นถอมมในสังขารเสียได้ ทำลายความ
 มืดมิดไม่รู้แจ้งเห็นจริง คืออวิชชาเสียให้หมด ต่อจากนั้น ก็จะถึงความแจ่มใสบริสุทธิ์
 ตูจดังพระอาทิตย์อุทัยชนแล้ว ทำลายความมืดให้อนตรธานไปเสียฉะฉน

เมื่อเราทราบว่าสงครามลักษณะเกิดแล้วดับไป ไม่เลือกว่าเด็กผู้ใหญ่ คนมีหรือ
คนจน จะต้องตายด้วยกันทั้งนั้นแล้ว ควรรวบรวมทรัพย์สร้างคุณงามความดีให้เกิด
มชนแก่ตน ก็ผลแห่งจากเจตนาที่ทานทั้งหลายตั้งจิตอธิษฐานเฉพาะต่อมเป็นมารดาที่หากาละ
ไปแล้วนั้น ย่อมจะสำเร็จผลประโยชน์ตามฐานะ ดังจะเห็นว่าท่านเปรียบไว้ว่า

อนุนนุเต อุกกั วุญฐิ อถานินนุจิ ปวตตติ
เอวเมว อิตโต ทินนุจิ เปตานิ อุกกปุตติ

นำฝนที่ตกลงบนที่ดอน ย่อมไหลไปสู่ที่ลุ่มฉ่ำใด ทานที่ทานทั้งหลายให้แล้วแต่
โลกนี้ ย่อมสำเร็จแก่ผู้ลวงลับไปแล้วฉนั้น อนึ่งเล่า ทายกาจ อนุปผลา ถึงท่านทั้ง
หลายผู้เป็นเจ้าของทานในฉนั้น ก็เป็นผู้ไม่ใคร่ผลคอบบุญที่ตนพึงจะได้ ทั้งยังได้ชื่อว่าได้
ใช้จ่ายทรัพย์หามาได้โดยยากและดูแลรักษาไว้ให้ขึ้นไปในทางที่เป็นประโยชน์ แก่คุณ
นายกุมารประเสริฐผู้เป็นมารดา ถึงจิตของท่านทั้งหลายก็ผ่องแผ้วเบิกบานในการที่นถถึง
จึงนับว่าเป็นประโยชน์สุขโดยแท้จริง

ในที่สุดแห่งพระธรรมเทศนานี้ อาตมภาพขอแสดงความยินดีอนุโมทนาสาธุการ
ในกุศลทักษณานุปทานที่ทานทั้งหลายผู้เป็นบุตรธิดา และญาติมิตรของผู้ลวงลับไปแล้ว
ได้พร้อมใจกันบำเพ็ญเป็นส่วนกตัญญูกตเวท อีกทั้งได้สละทรัพย์พระธรรมเทศนามาแต่ตนจน
จบ ทั้งนยอมแสดงถึงเจตนาปรารถนาในคุณพระรัตนตรัยอันเป็นธงชัยในพระพุทธศาสนา
ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยนนี้ จงมาเป็นเครื่องสกัดกั้น สรรพอุปัทวันตรายให้
พินาศบาราศไกล ให้ได้รับแต่ความสุขทุกทีวารাত্রกาล

อนึ่งเล่า ขออภุศลผลบุญที่ทานทั้งหลายได้ทำกันฉนั้น จงเป็นผลสำเร็จแก่คุณนาย
กุมารประเสริฐ หากคุณนายกุมารประเสริฐมีปรีชาญาณสามารถทราบข่าวการกุศลนี้ได้
โดยญาณวิถิต่างใดทางหนึ่งแล้วไซ้ ก็ขอให้เทพเจ้าเหล่าเทพยดา จงนำข่าวการกุศล
ไปแจ้งแก่คุณนางกุมารประเสริฐให้ทราบ เพื่อยังวบากผลคอบสุขสมบัติให้สำเร็จตาม
ความมุ่งหมาย ดังบรรยายมาด้วยประการ ฉนั้น ฯ

พระครูวิสุทธิธรรมภาณ (เปลี่ยน)
วัดบวรนิเวศวิหาร

รำลึกถึงแม่

คุณแม่เริ่มป่วยเป็นไขหวัดเมื่อต้นเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๐๐ ระยะเวลาแรกๆ พวกลูกไม่ค่อยวิตกเพราะเห็นสุขภาพของท่านดี และคุณแม่รักษาตัวของท่านเองเสมอเมื่อเวลาป่วย นอกจากนั้นยังเอาใจใส่ดูแลสุขภาพของลูก ๆ ทั่วอายุมากและรักษาพยาบาลลูกในยามเจ็บป่วย

ในปลายเดือนเมษายน ๒๕๐๐ เกิดโรคไขหวัดใหญ่เกือบทั้งพระนคร คุณแม่กำลังไม่ค่อยสบายอยู่แล้ว พอได้รบเชื้อเข้า ร่างกายท่านท่านไม่ได้จึงล้มเจ็บลง มีอาการไอและนอนไม่หลับ และเมื่อเกิดมีไข้แทรกก็ทำให้เบื่ออาหารร่างกายอ่อนเพลีย ลูกจึงได้ไปเชิญนายแพทย์ที่ม้านั่งงานอยู่ใกล้ ๆ มาทำการรักษา นายแพทย์ตรวจอาการเสร็จแล้วก็ได้ชี้แจงว่า ท่านเป็นโรคหลอดลมอักเสบอย่างแรง และโรคหัวใจเรื้อรัง ไม่มีทางที่จะช่วยรักษาให้หายได้เพราะอายุท่านมากแล้ว นอกจากจะค่อย ๆ ประคับประคองและชดเชยเท่านั้น ได้ให้ยาต่าง ๆ ไว้พร้อมด้วยยาระงับประสาทเพื่อจะช่วยให้ได้หลับเป็นการพักผ่อนอาการไอจะได้น้อยลง หลังจากที่ได้ให้ยาระงับประสาทตามทนายแพทย์สั่งแล้วไม่นานคุณแม่ก็หลับไปอย่างสงบ เมื่อรู้สึกตัวขึ้นมาอีกจะอะไรไม่ได้ พวกลูกปรึกษากันว่าจะไปเชิญนายแพทย์ให้มาตรวจดู แต่หลายคนเกิดความไม่แน่ใจจึงระงับไว้ ตกดึกก็ช่วยร้องมอมแก้ไขกันเองตามลำพังพๆ กันอย่างตามความรู้ความสามารถ และรีบส่งข่าวไปให้คุณน้าทบทมน้องแท้ ๆ ของคุณแม่ซึ่งไปอยู่ที่จังหวัดพัทลุงได้ทราบ ท่านได้เดินทางมาโดยด่วนด้วยความวิตกและเป็นทุกข์ พวกเราพากันใจชื่นเมื่อนานาถึง เพราะท่านเป็นผู้สามารถและเข้มแข็งในการปรนนิบัติและพยาบาล หัวคิดก็เฉียบแหลมแก้ไขเหตุการณ์คับขันที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ทันที่ตรงที่เสมอ ได้นำมาช่วยเป็นกำลังหนุนพวกลูกก็คอยกำลังใจดีชื่น อาการคุณแม่ก็พอค่อยทุเลาขึ้นบ้าง นางวาเชก โทเมธ เครือตราชู นายแพทย์ผู้

อำนวยการโรงพยาบาลทหารเรือสัตหีบ ได้ทราบข่าวคุณแม่จากอาจารย์บุญเลื่อน ภรรยา
 กรบมาเยี่ยม นายแพทย์ผู้หนึ่งนอกจากจะเป็นทนายคดีคุณเคยกันแล้ว เมื่อยังอยู่ในพระนคร
 เคยกรุณาช่วยดูแลรักษาคุณแม่อยู่เสมอเมื่อเวลาป่วย นาวาเอก โกเมธ ได้ช่วยแนะนำให้
 เชิญนายแพทย์ ทวี ตุมเกศตวัน ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญในโรค
 คนชรา มาช่วยตรวจและประกอบยารักษา ทั้งได้ช่วยแนะนำในการปรับนับตพยาบาลใน
 วัตถุประสงค์ให้ทราบโดยละเอียดด้วย นำและลูกหลานขอขอบพระคุณทั้งสองท่านไว้
 ณ ทนตวย

นับแต่นั้นมาอาการของคุณแม่ก็ค่อยๆ เล่าซนเป็นลำดับ จนพอจะมีแรงลุกขึ้นเดิน
 ไปไหนได้บ้าง แต่อากาศในขณะนั้นวิปริตผิดปกติทุกกาล ประเดี๋ยวหนาวจัดประเดี๋ยวร้อนจัด
 สลับกันอยู่เรื่อยๆ จึงทำให้อาการของคุณแม่ซึ่งกระเตื้องขึ้นแล้วกลับทรุดลง อาศัยที่คุณ
 แม่ท่านเป็นคนไข้ที่วางยานานนิยมนำใจเป็นอย่างดี ทำการมาให้แจ่มใสอยู่เสมอ พุด
 คุยตลกให้ผู้ที่อยู่ใกล้ซดได้หัวเราะบ่อย ๆ คำสั่งของนายแพทย์และคำแนะนำของลูกทุกคน
 คุณแม่ปฏิบัติตามหมด อาหารที่ไม่เคยชอบ แต่ลูกแนะนำว่าเกิดประโยชน์แก่ร่างกายมาก
 คุณแม่ก็ยอมรับประทาน ทำให้น้องและลูกหลานทุกคนมีความสงสาร และพยายาม
 ประคับประคองท่านโดยมิได้เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย การวางตัวในทางที่ถูกของท่าน
 จึงบังเกิดผลให้มชวตยนิยาวต่อมาได้อีกเป็นเวลานาน ตลอดเวลาที่พ้นชนจากอาการ
 ไข้หนัก คุณแม่ไม่เคยพูดจาพ่นเพื่อนเลย มีความรู้สึกเหมือนคนปกติ มีบางเวลา
 คุณแม่เกิดนึกว่าคาญตัวเอง สงสารน้องและลูกที่ต้องตรากตรำผลัดเปลี่ยนกันพยาบาล
 ท่านทั้งกลางวันกลางคืน คุณแม่กับนไม่อยากจะมชวตยต่อไปอีก น้องและลูกก็ต้องพูด
 ปลอบโยนเอาไว้ และพยายามชี้แจงให้ทราบว่า การที่คุณแม่ให้โอกาสแก่ลูกหลานได้
 แสดงกตัญญูกตเวทิตของพระเดชพระคุณนั้น เป็นคุณคุณนยิ่งใหญ่แก่ผู้ใดปรับนับต เป็น
 เนื่อนาบุญอันจะทำให้ทุกๆ คนได้รับความสุขและความเจริญในเวลาต่อไป

คุณแม่ถึงแก่กรรมด้วยอาการสงบ มีดวงหน้ามอ่งใสเย็นตาบิตสนิทเหมือนดัง
 นอนหลับอยู่ท่ามกลางน้องและลูก เมื่อเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ตรงกับวันอาทิตย์ เดือน

ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ ณ บ้านก่งเพชร อำเภอตุ้ม จังหวัดพระนคร คำนวณอายุ
ได้ ๘๒ ปี ๑๐ เดือน

เมื่อทำการอุปถัมภ์กิจสงฆ์คุณแม่แล้ว ลูกหลานทุกคนก็ไม่ต้องวาทะ
จะขอเชิญวิญญาณของคุณแม่มาสถิตย์ที่องค์พระพุทธรูป เป็นศิริมงคลแก่บ้านเรือน
เป็นมิ่งขวัญปกป้องคุ้มครองบุตรและหลาน ๆ ให้มีความสุขสืบไป.

น้อง บุตร ธิดา และ หลาน

๑๖ มีนาคม ๒๕๐๓

“ ยายของคุณแม่ ”

สมัยก่อน เมื่อการแพทย์แผนปัจจุบัน ยังไม่แพร่เข้ามาในประเทศไทยอย่างทุก
วันนี้ ผู้เจ็บไข้ได้ป่วยในสมัยนั้นจึงได้อาศัย “ หมอยาไทย ” หรือ “ หมอแผนโบราณ ”
เป็นหลักใหญ่ในการรักษาพยาบาล นอกไปจาก “ หมอนามนต ” หรือ “ หมอไสย-
ศาสตร์ ” และผู้ที่ทักว่าจะได้ชื่อว่า เป็น “ หมอ ” นั้นเลากต้องมานะอดทนยากลำบากไม่
ใช้น้อย เพราะค่าที่ไม่ตำหรับตำราหรือครูผู้สอนโดยทั่ว ๆ ไป เหตุนี้การเป็น “ หมอ ”
ส่วนมากจึงมาจากผู้ได้รับการอบรมสืบเนื่องกันมาจากบรรพบุรุษผู้เป็นหมอยุ่แล้ว ตลอด
มาเป็นส่วนใหญ่ ค่าที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ ในทางแพทย์เป็นประจำอยู่ทุกเมื่อ
เชื่องวันเป็นปี ๆ เรียกว่าเป็นหมอโดยอาศัยความชำนาญที่เกิดจากปฏิบัติการ โดยตรง
นั่นเอง เหตุนี้หมอผู้ทรงคุณวุฒิในสมัยนั้นจึงมน้อย แต่ละท่านมีความแม่นยำมากในการ
วินิจฉัยโรค ตลอดจนรู้กระจ่างแจ้งในด้านสมุสไพไล และสรรพคุณโดยละเอียดพิสดาร
ซึ่งผิดกันกับในทุกวันนี้ เพราะจะหาผู้รู้ถึงขนาดเช่นนั้นได้ยากยิ่งชนทุกที่ และยิ่ง “ หมอ
ยาไทย ” หรือ “ แพทย์แผนโบราณ ” ไม่ได้รับการเหลียวแลสนับสนุนจากทางการ
ด้วยแล้ว เป็นอันเชื่องอย่างไม่มีปัญหาใด ๆ ใดว่า “ หมอยาไทย ” หรือ “ แพทย์แผน
โบราณ ” จะคงเหลืออีกแต่ชื่อในไม้เท้า --- เป็นที่น่าเสียดาย

คุณพ่อเป็นผู้หนึ่ง ซึ่งสืบทอด “ หมอ ” มาแต่บรรพบุรุษ และก็เพราะกต
ศพทอนลอเรื่องของท่านในทางแพทย์นั่นเอง จึงได้เข้ารับราชการเป็น “ หมอหลวง ”
ตลอดมาจนได้มบรรดาศักดิ์เป็นหลวงกุมารประเสริฐ ตำแหน่งเจ้ากรม “ กรมหมอกุมาร ”
และได้ลาจากราชการเมื่ออายุล่วงเข้าวัยชรา

โดยเหตุที่สามเป็น “ หมอ ” คุณแม่จึงมีชวิตผูกพันอยู่กับการเป็นหมอสืบ
เนื่องเป็นลำดับมา อาศัยที่ท่านมีใจรักในวิชานี้เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เมื่อมาได้รับการฝึกหัด
อบรมจากผู้ชำนาญเช่นเขมมอยู่เป็นปี ๆ ก็ยิ่งเป็นส่งเสริมพูนพลังทงความรู้ความชำนาญมากยิ่งขึ้น
จน จึงนับได้ว่าท่านเป็นผู้รู้ ผู้ชำนาญผู้หนึ่ง ทั้งในสาขาเวชกรรมและเภสัชกรรมแผน

โบราณซึ่งผลงานของท่านเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วโดยทั่วไปทั้งในพระนครและต่างจังหวัด ความมขอดีงในการตรวจและรักษาโรคไตเพิ่มภาระอันหนักยงชนแก่ท่าน ถึงกระนั้นก็ดี ภาระกิจทางด้านครอบครัวก็ไม่ปรากฏจะมีความบกพร่องเกิดขึ้น และแมถงจะมอายุ ลวงเขาวัยชราแลวกตาม ท่านยงคงทาทนาทของท่านเสมอตนเสมอปลาย ครอบถวน เป็นทเวียบรอยอยางดี โดยมีไต คานงถงสงซาร หรือ ความลำบาก ตรากตรำ แต่ประการไต ท่านเองเป็นผูมโรคภัยเบียดเบียดพมาแต่กำเนิด เพราะลนหัวใจวจงพลอยทาทีกาลสงวาง ภายหยอนสมรรถภาพผลิตปฏิตธรรมดาไปดวย อาศยททานมกาลสงใจอนแข็งแรงและความ เป็นพทชมามะกะทเขถงสงจธรรม ท่านจงมไตตงอยู่ในความประมาทในทุกกรณี ไตพาก เพียรชวนชววยใช้ความริ ความชานาญทรมมาในทางแพทยเป็นคณประโยชน์แกตนและผู้ อื่นให้ไตมากทสุดทจะให้ได้ และท่านกทาสำเรจสมประสงค์เป็นประโยชน์ชนมาได้ โดย ทเป็นโรคเกยวกับลนหัวใจตงไตกลาวแลว อาการแทรกของโรคอื่น ๆ อนุมอายุจะพงเป็น จตตตามตอเนื่องกันมาเป็นลำดับ ทาทิทานปรารพถงบรรดาผู้จะมอายุลวงเขาบจณมวย ทงหลายอน ชงแมถงผู้เหล่านนจะไม่มีกำเนิดของโรคอยางตัวท่าน แต่ผู้เหล่านนก็อาจ ลวงพนโรคอื่นเกยวเนื่องจากเหตุแห่งความทรุดโทรมของสงซารได้ ท่านไม่เพียงปรารพ เทานน แต่ได้รบดาเนงานดวยการนาตวของท่านเองเขาเป็นแหล่งคนควาทดลองยา ชง ท่านได้ประกอบชนเองจากความรอบรทมอยแลวอยางกว้างขวาง และยาทคตคนชนน ต้องประกอบดวยตวยาทไม่แลสงหรือให้โทษแก่โรคหัวใจเป็นสิ่งสำคัญทสุด หลังจากได้ ทดลองกับตวเองชนานแลวชนานเลาอยู่รวม ๘-๙ ปี จนนใจทสุดแลว ท่านกได้ตวยา ททรงสรพคณ ๒ ชนาน ไม่ใช่ในรูปยาอายุวัฒน์นะ แต่ในรูปยาทสามารถยับยั้งโรคทว ไปเกยวกับบถวธาตไม่ปกติ (คือ ชาติคณ กำเวบ, หยอน, พิการ) ของผูมอายุยง เขาวัยชรา ใช้แต่ตวยาจะไม่ขัดตอระบบหัวใจ, สมอง, ประสาท, ไต, และกระเพาะ ออาหาร ถ้าได้ เทานน ยงชววยเกอกลแกแต่ละระบบนน ๆ อักตวย และก็เพราะยาอัน ททรงสรพคณ ๒ ชนานนโดยเทททาทให้ผู้เป็นคณชโรคอยางตัวท่านสามารถมอายุชนยาวมา ได้ถง ๘๒ ปีเศษ เมอชณะท่านยงมชวตอยู่ ได้แจกจ่ายให้บ้นยา ๒ ชนานนไปเป็นจำนวน อนประมาณไม่ไดทงในรูปยาสำเรจและในรูปตำรายา แมถงบจจบบนนกยงมณิตตตอชอรบ อยู่เสมอมไตชาต เนื่องดวยยา ๒ ชนานนเป็นนาพกนาแรงของท่านทอสาทพากเพียรคต

คนขึ้นมาได้เองโดยยากลำบากจนเป็นผลดีแก่ผู้ใช้ตลอดมา ฉะนั้นเนื่องในโอกาสงาน
ฉาบฉวยของงาน จึงเห็นสมควรเผยแพร่ตัวยาดังกล่าว พร้อมกับสรรพคุณของตัว
ยานี้ ๆ เพื่ออุทิศกุศลแด่ท่านอีกวาระหนึ่ง

ยาพรอมนิมิตร

ควายาและสรรพคุณ

หัวกะเทียม มีสรรพคุณในทางแก้พิษเสมหะ, ขับลม, ช่วยย่อยอาหาร,
กระจายโลหิต และแก้พยาธิผิวหนัง

ใบสะเดา มีสรรพคุณในทางแก้พิษโลหิต, ลดความร้อน, บำรุงธาตุเจริญ
อาหาร

ใบคนทีสอ มีสรรพคุณในทางทำให้ตรัสมูฐาน (เสมหะ, ต, ลม,) ตั้งอยู่เป็น
ปกติ แก้กลามเน้ออกเสบ, ทำลายพยาธิ

ใบต้นเบ็ด มีสรรพคุณในทางระงับความร้อน, ฆ่าพยาธิผิวหนัง

เบญจกูล (สคาน, รากชะพลู ขิงแห้ง เจ็ดมูลเพลิง ตปตี) มีสรรพคุณระงับเหตุ
ที่ทำให้กำเริบ, หยอน, พิการ ของเทวดังสาการ (คืออาการ ๓๒ มีลมเป็นต้นและสมอง
เป็นที่สุด) บำรุงธาตุทั้งสี่ให้บริบูรณ์

จันแดง จันเทศ มีสรรพคุณในทางบำรุงสมอง, บำรุงหัวใจ, แก้ไข, แก้แค้นและ
ดับพิการ

สมอทั้งสาม (สมอไทย, สมอพิเภก, มะขามข้อม) มีสรรพคุณ ระงับโรคเกี่ยว
กับต, เสมหะ, ลม, ในกองสมูฐานทั้งสาม (ธาตุ, ฤตุ, อายุ) เป็นยาระบายอย่างอ่อน

ลูกจันทร์ ดอกจันทร์ มีสรรพคุณในทางแก้ลมในกองเสมหะ, แก้ลมอันทำ
ให้อุจจาระผูก, ช่วยในการย่อยอาหาร

ลูกกะวาน มีสรรพคุณในทางกระจายเสมหะ, กระจายลม และกระจายโลหิต
 กานพลู มีสรรพคุณในทางกระจายเสมหะที่ชนเหนียว, แก้พิษเสมหะในโลหิต
 และดี, ขับลมและช่วยในการย่อยอาหาร แก้หืด, แก้วตตะบิตตะโรค (โรคที่เนื่องจาก
 เลือดปนดี)

ตรีภักตุก (พริกไทย, ขิงแห้ง, ดีปลี) มีสรรพคุณในทางระงับโรคในกองลม,
 ดี และเสมหะ ตามสมุฏฐานทั้งสี่ (ธาตุ ฤดู อายุ กาล)

ศรียาตงกล่าววน แต่ละตั้งนำหนักหนึ่งส่วน

เปลือกก้นเกรา มีสรรพคุณในทางแก้ไขเฟ้อลม, เพ้อเสมหะ, ดี, และโลหิต
 (หนักสองส่วน)

สมุลแว้ง มีสรรพคุณในทางขับลม, แก้ลมเจือไซ้ แก้ธาตุทงส์กาเรบ
 (หนักสามส่วน)

ยาขนานน ทำเป็นผง ละลายน้ำผึ้งบนเป็นลูกกลอนขนาดผลพุทราอ่อน รับประทาน
 เวลาก่อนอาหาร เช้า เย็น

ยาประสิทธิ์คุณ

ท้าวยาและสรรพคุณ

อบเชยเทศ มีสรรพคุณในทางแก้ลมอัมพฤก, แก้พิษเสมหะในกองสันนิบาต
 บำรุงไฟธาตุ

ใบรัก มีสรรพคุณในทางฟอกโลหิต, ช่วยในการย่อย, ทำลายพยาธิทั่วไป

หัวแห้วหมู มีสรรพคุณในทางบำรุงธาตุ แก้ตพิการ และเจริญอาหาร

บรเพ็ชรแห้ง มีสรรพคุณในทางแก้ไขเฟ้อโลหิต, แก้ดีและเสมหะ, บำรุงไฟ

ธาตุให้บริบูรณ์

ใบมะขามแขก มีสรรพคุณในทางขับเสมหะ, ขับลม เป็นยาระบายอย่างอ่อน

เกลือสินเธาว์ มีสรรพคุณในทางแก้พิษโลหิต, ดี, เสมหะ, ขับลม, แก้ในกองลมพรวดัก (คือการมีอุจจาระเป็นก้อนแข็งและแข็ง)

สมอไทย มีสรรพคุณในทางบำบัดโรคที่เกี่ยวกับ ดี, ลม, และเสมหะ เป็นยาระบายอย่างอ่อน

มะตูมอ่อน มีสรรพคุณในทางแก้พิษลม พิษโลหิต พิษเสมหะ บำรุงไฟธาตุ

ห้วกะเทียม มีสรรพคุณในทางแก้พิษเสมหะ, ขับลม, ช่วยย่อยอาหาร กระจายโลหิตและแก้พยาธิผิวหนัง

รากแฝกหอม มีสรรพคุณในทางขับลมอ่อนร้าย, แก้ไซเพอติส

กกลังกา มีสรรพคุณในทางแก้เสมหะ, ลดความร้อน, กระจายลม

ชะเอมเทศ มีสรรพคุณในทางแก้เสมหะและโลหิต, ระงับความร้อน, บำรุงกำลังให้ชุ่มชื้น

โกฐสอ มีสรรพคุณในทางแก้จับไข้, หืด, ไอ

โกฐก้านพร้าว มีสรรพคุณในทางแก้เสมหะ, หอบ, สึก, แก้โลหิตเป็นพิษ, ระงับความร้อน

ตรีกะตุก มีสรรพคุณในทางระงับโรคในกองลม, ดีและเสมหะตามสมุฏฐานทั้ง ๔ (ธาตุ, ฤๅ, ธาตุ, กาล,)

ใบสะเดา มีสรรพคุณในทางแก้พิษโลหิต, ลดความร้อน, บำรุงธาตุและเจริญ

เปลือกต้นเบ็ด มีสรรพคุณในทางแก้ไซเพอติส, แก้พิษเสมหะ, และกระจายลม

ลูกผักชี มีสรรพคุณในทางขับลมอ่อนร้าย, บำรุงธาตุและเจริญอาหาร

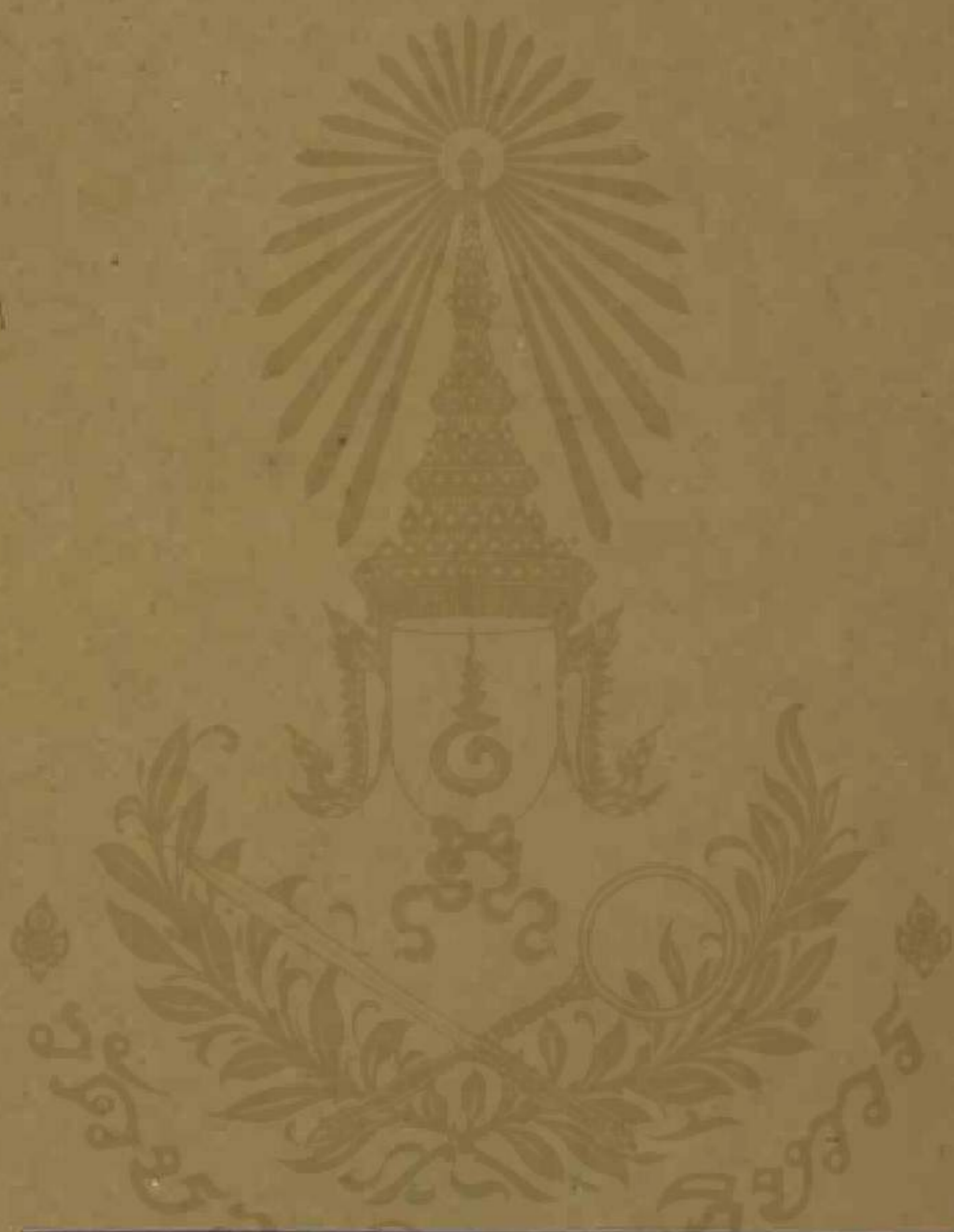
ตัวยาดังกล่าวนี้ แต่ละสิ่งนาหนักเท่ากัน ทำเป็นผง ละลายน้ำผึ้งบนเป็นลูก

กลอนขนาดผลพุดทราวอ่อน รั้วทานตอนก่อนนอนกลางคืน

เมื่อได้เห็นตวยาแต่ละสิ่งทั้ง ๒ ขนานแล้ว จะเห็นได้ว่าท่านพยายามทดลองเพียง
 ไม่ให้มิตวยาจำพวก “ใบมะกา, ยาตำ, รงทอง, ผักคูน” อันเป็นตวยาที่มักจะม
 แทรกอยู่เสมอในตำรายาไทยเกือบจะทั่วไปแทบทุกขนาน ท่านได้ใช้เหตุผลของท่านว่า
 จริงอยู่พวกตวยาที่มสรรพคุณหนักไปในทางรูกาย ไม่ใช่ไม่ดีโดยทั่วไป แต่ทำไมเหมาะ
 หนักกับโรคอันมีสมุฏฐานคลุมเคลือ หรือที่ไม่อาจรู้ ได้โดยแน่ชัด ยิ่งผู้ที่มีอายุล่วงเข้าปัจ
 ฉิมวัยด้วยแล้ว โอสถกถ สรรพอาหารกถ อนึ่งคุณประโยชน์แก่บุคคลในวัยหนึ่ง เรา
 ไม่อาจยึดมั่นถาวรได้ว่า สรรพสิ่งนั้น ๆ จะคงต้องเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่บุคคลในอีก
 วัยหนึ่งเป็นทเช่นตถได้แน่นอนจริงจึงเสมอไป ฉะนั้นจึงไม่บังควรอย่างยิ่งที่จะประกอบ
 ตวยาที่มุ่งไปในลักษณะระบบบังคับเอาแต่ฝ่ายเดียว ซึ่งไม่แต่จะไม่ได้ผลเท่านั้น ยังอาจ
 กลายเป็นโทษหรือหาเต็มให้เป็นผลร้ายชงกับความสำเร็จอันนเสียดอก นั้นแหละคือ
 ความประมาทไม่รอบคอบโดยแท้ทีเดียว

ขออุทิศกรรมอันท่านได้ประกอบมาแล้วด้วยดี จงสถิตย์สถาพรอยู่ชวงกาลนาน

พิมพ์ที่ ร.พ. ไทยพาณิชย์การ ๓๐๘ สลัม พระนคร
นายชวนนท์ จากุประยูร ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๐๓
